

SKOG22

Rapport fra arbeidsgruppe SKOG

Oslo 10. oktober 2014

Arbeidsgruppens sammensetning:

Nils Bøhn - leder
(Norges Skogeierforbund)

Erling Bergsaker – sekretær
(NORSKOG)

Reidar Bergene Holm
(Treindustrien)

Ole Randin Klokkerengen
(Maskinentreprenørenes forbund)

Bjørn Håvard Evjen
(Skog og landskap)

Frode Hjort
(SB Skog)

Øyvind Rognstad
(Treforedlingsindustriens
Bransjeforening)

Tommy Berget
(Viken Skog)

Anna Ceselie Brustad Moe
(Allskog)

Kjersti Kinderås
(Skognæringa Kyst og Skognæringa i
Trøndelag)

Birger Solberg
(NMBU)

Erik Framstad
(NINA)

Arvid Eikeland
(Felleforbundet/LO)

Yngve Holth
(Glommen Skog)

Even Mengshoel.
(Hedmark og Oppland
fylkeskommuner)

Arbeidsgruppe SKOG - Hovedkonklusjon

Norsk skogbruk skal forsyne en vitalisert norsk skogindustri med et konkurransedyktig fornybart råstoff, i et forutsigbart og nødvendig omfang. Innenfor miljøforsvarlige rammer skal avvirkningspotensialet utnyttes i alle deler av landet der det er grunnlag for å drive et langsiktig økonomisk skogbruk. Dette skal gi et vesentlig bidrag i utviklingen av norsk bioøkonomi og til overgangen til lavutslippssamfunnet. Skogarealenes potensial for skogproduksjon og CO₂-opptak skal utnyttes.

Verdikjeden fra frø til tømmer levert industritomt skal effektiviseres gjennom en målrettet satsing på FoU i skogbruket, bedre planlegging, strukturelle endringer og etablering av en framtidsrettet infrastruktur som gir konkurransedyktig tømmertransport på bil, båt og jernbane. Arbeidsgruppe SKOG mener følgende områder er spesielt viktige for videre utvikling av skogbruket:

- Vesentlig økte investeringer i infrastruktur og tømmertransport. For å kunne levere konkurransedyktig tømmer er følgende avgjørende:
 - Det må gjøres et løft i skogsveibyggingen i den kommende 20 årsperioden for å få etablert en hensiktsmessig infrastruktur og få oppgradert eksisterende skogsveinett til en tilfredsstillende standard.
 - Det må bli mulig å bruke vogntog med 24 m og 60 tonn på det aller meste av det offentlige veinettet. Dette krever at den administrative oppskrivningen av veilistene gjennomføres raskt og at staten bidrar med finansiering av investeringer for fjerning av flaskehals på kommunale og fylkeskommunale veier.
 - Jernbanekapasiteten for tømmertransport må styrkes gjennom tiltak for å øke fremføringshastigheten, samtidig som det bygges flere og større terminaler.
 - Tilrettelegging for sjøtransport må styrkes gjennom satsing på utbygging av kaier.
- Flat beskatning på 27 % av skoginntekt. Dette gir en skattlegging på samme nivå som våre konkurrentland, et vesentlig enklere skattesystem og stimulans til økt avvirkning.
- Økt FoU-innsats for å løse både kortsiktige og langsiktige utfordringer i skogbruket. Dette forutsetter at private og offentlige finansieringsordninger styrkes og tilpasses de utfordringer skogbruket står overfor.
- Stimulere til et mer dynamisk marked for skogeiendommer ved å oppheve priskontrollen ved kjøp av skog og fjerne gevinstbeskatningen ved salg av skog.

Rapporten beskriver i hovedsak flertallets syn i arbeidsgruppen. Der enkeltmedlemmer har hatt vesentlige reservasjoner mot anbefalingene, er dette presisert som merknad under det aktuelle punkt. I tillegg har Kjersti Kinderås en generell særmerknad avslutningsvis i rapporten. Enkeltmedlemmer har også vært uenig i enkelte punkt, uten at dette er presisert.

Innholdsfortegnelse

Arbeidsgruppe SKOG - Hovedkonklusjon	2
Visjoner for skogbruket om 30 år.....	4
Felles utfordringer og FoU-behov på tvers av sektorene.....	4
Virkesforsyning, tømmerpriser og marked	4
FoU-behov på tvers av sektorene	5
Prioriterte tema for skogbruket	5
FoU i skogbruk.....	5
FoU områder	5
FoU finansiering	6
Virkestransport.....	8
Veitransport	8
Jernbane	8
Sjøtransport.....	9
Skogsveier – skogbrukets infrastruktur.....	10
Eiendomsstruktur.....	13
Skogbeskatning	16
Skattesystem	16
Skattesystem og skattebelastning hos våre konkurrenter.....	16
En vurdering av skattemodellens virkning i skogbruket	17
Konkrete endringsforslag	17
Planlegging	18
Langsiktig ressursforvaltning.....	20
Kompetanse og rekruttering	21
Offentlig forvaltning og veiledning.....	22
Generell særmerknad.....	22

Visjoner for skogbruket om 30 år

Skogbruket er en viktig del av bioøkonomien og forsyner samfunnet med en rekke miljø- og klimagoder. Vi har en vitalisert norsk skogindustri som gir en komplett norsk verdikjede, og som forsynes med et konkurransedyktig fornybart råstoff, i et forutsigbart og nødvendig omfang.

Vi utnytter avvirkningspotensialet innenfor miljøforsvarlige rammer i alle deler av landet der det er grunnlag for å drive et langsiktig økonomisk skogbruk. Dette har gitt et vesentlig bidrag i utviklingen av norsk bioøkonomi og til overgangen til lavutslippssamfunnet.

Vi har et høyt investeringsnivå i skogkultur som utnytter landets produksjonspotensial.

Vi høster nytten av aktiv skogkultur, FoU og foredlingsarbeid, blant annet i form av stadig økt og mer kostnadseffektiv virkesproduksjon.

Vi har kompetente medarbeidere i en næring med attraktive arbeidsplasser.

Vi har god og lett tilgjengelig oversikt over skogressursene og skogens miljøverdier i hele landet, som grunnlag for effektiv planlegging av virksomheten.

Vi har et marked for skogeiendommer som bidrar til rasjonelle enheter og mulighet for engasjerte skogeiere til å utvikle sin næringsvirksomhet.

Vi har en effektiv verdikjede fra frø til tømmer levert industritomt.

Vi har en kunnskapsbasert næring basert på en målrettet FoU-innsats hvor private og offentlige finansieringsordninger supplerer hverandre.

Felles utfordringer og FoU-behov på tvers av sektorene.

Den innovative evnen i skognæringen (skogbruk, treforedlingsindustri, tremekanisk industri og i bioenerginæringen) vil være avgjørende for å kunne opprettholde og videreutvikle næringen som en viktig framtidsnæring i Norge. Det krever både omstilling til nye produkter og en revitalisering av eksisterende industri. Samtidig må kostnadene reduseres i alle ledd i verdikjedene for å sikre tilfredsstillende lønnsomhet i hele skognæringen.

Virkesforsyning, tømmerpriser og marked

Virke fra de norske skogene vil være basis for verdikjedene i skognæringen. Avvirkningen har i de siste 50 årene ligget relativt stabilt på omtrent 10 mill. m³, hvorav omtrent 8 mill. m³ har vært levert industri. Det bør være realistisk å kunne øke hogsten fra dagens nivå på 10 mill. m³ til 15 mill. m³ i året.

Tømmer er et internasjonalt handelsprodukt. Tidligere importerte norsk skogindustri betydelige mengder med tømmer. Som følge av nedleggingen av norske treforedlingsbedrifter er dette bildet nå snudd. I 2013 var det en netto eksport på 2 mill. m³ tømmer fra Norge. Midt-Norge skiller seg ut med å ha regional foredling av alle hovedsortimenter og underskudd på lokalt tømmer.

Skal skognæringen kunne gi det bidraget til utviklingen av norsk bioøkonomi som er ønskelig, må det norske tømmeret i all hovedsak videreføres i Norge. Det vil likevel i noen grad være både import og eksport av tømmer, ikke minst som følge vår lange grense mot Sverige. Dette er også ønskelig både for skogbruket og for industrien.

Eksportavhengighet innebærer en betydelig risiko for skognæringen. Som marginalleverandør av tømmer til det internasjonale markedet vil skogbruket være svært sårbar for svingninger i den internasjonale etterspørselen og endringer i valutakursene. Skiftende avsetningsmuligheter over tid vil i utsatte områder gjøre det vanskelig å opprettholde både fagmiljø og entreprenørkapasitet.

Industriens lønnsomhet er på sin side avhengig av å ha nok tømmer til å kunne utnytte produksjonskapasiteten. Sikkerhet for virkesforsyningen er viktig for lønnsomheten og blir et sentralt punkt når investeringsbeslutninger skal tas. Risiko knyttet til virkesforsyningen kan derfor hindre den nødvendige vitaliseringen av norsk skogindustri.

For at industri eller omsetningsledd skal kunne redusere risiko mht. virkestilgang, vil ulike kontraktsløsninger med hensyn til varighet, leveringsform, volumansvar etc, være aktuelt. Selv om det må være opp til markedet om slike muligheter blir brukt, er det viktig å se nærmere på om det er mulig å legge forholdene bedre til rette enn i dag mht. bruk av ulike typer kontrakter. Det kan f.eks. være behov for å endre servituttloven og utvikle markedsbaserte løsninger for slik langsiktighet. Her er det utviklingsbehov.

FoU-behov på tvers av sektorene

En viktig del av en satsing på å utvikle skognæringen med hensyn til produktutvikling, kostnadseffektivisering og økt verdiskaping, bør være å opprette et særskilt program for forskning og innovasjon i verdikjeden skog. Satsingen må dekke alle steg i utviklingen, fra grunnleggende forskning frem til kommersialisering. Det bør settes av et betydelig beløp til pilot- og demonstrasjonsanlegg. Dette bør innrettes slik at potensialet for fremtidig verdiskaping i verdikjeden blir prioritert.

Den Nasjonal forskningsagendaen er nylig revidert. Forskningsagendaen (for 2014-2022) bygger på den Europeiske forskningsagendaen, og er delt opp i fire strategiske satsingsområder:

- Skogens rolle i det biobaserte samfunnet
- Ansvarlig utnyttelse av skogressursene
- Produksjonsprosesser
- Konsumentbehov

Forskningsagendaen konkretiserer viktige forskningsoppgaver i hele verdikjeden og bør derfor også være et viktig element i programmet for forskning, innovasjon og investeringsstøtte i skognæringen.

Prioriterte tema for skogbruket

FoU i skogbruk

Arbeidsgruppe skog dekker FoU knyttet til alle prosesser og operasjoner fra skogplanter og fram til råvaren (tømmeret) er levert til industri/foredlingsleddet, inklusive FoU på adferd og markedsforhold. Det vil i hovedsak dekke de 2 første strategiske kulepunktene i forskningsagendaen. De andre områdene forutsettes dekket i andre arbeidsgrupper.

FoU områder

Skogen bidrar med råstoff og produkter fra en fornybar ressurs som ikke tilfører ny CO₂ til atmosfæren, og gjennom riktig forvaltning og bruk er den en viktig faktor for å redusere framtidens klimautslipp. Vesentlige områder for FoU-innsats relatert til skogens rolle i det biobaserte samfunn vil være:

- Skogens klimaeffekter og klimaendringenes effekt på skogen, inklusive genetisk materiale, foredling og skogskjøtsel.
- Marked og rammebetingelser
- Skogen som energi leverandør

For skog som har en omløpstid på 60-100 år, må de valgene vi tar i dag kunne tåle de endringer som kommer i løpet av treets levetid. Dette gjelder både de konkrete endringene i klima, men i like stor grad alle de nye skadegjørerne som vil kunne etablere seg i nye områder ved et endret klima. Summen av dette er økt skadepress på skogen, og utvikling av mer robust og tilpassningsdyktig plantemateriale vil bli sentralt. Det er derfor behov for styrket forskning på skogens tilpassning til klimaendringer, og rolle som klimaregulator. Det er viktig at produksjonsrettet klimaforskning ikke faller utenfor skogbrukets eksisterende finansieringsrammer, men aktørene må bidra til å legge til rette for at forskningsrådsprogram som KLIMAFORSK, MILJØ21, ENERGIX kan utnyttes bedre.

Skogproduksjonen må være lønnsom, markedsrettet og tilpasset de naturgitte muligheter og begrensninger. Vesentlige områder for FoU-innsats knyttet til ansvarlig utnytting av skogressursene vil være:

- Råvaretilgang, driftsteknikk og logistikk
- Økt skogproduksjon
- Markedsmuligheter og omsetningsformer.
- Effektiv ressursregistrering og planlegging.
- Skogens økosystemer og bærekraft

Det er en forutsetning at økt skogproduksjon skjer innenfor rammen av bærekraftig skogbruk, som tar hensyn til både effektivitet og sentrale miljøverdier.

For å opprettholde og styrke konkuranseevnen til den norske skogsektoren er en effektiv og miljøvennlig leveranse av høykvalitetsvirke en nødvendighet. Både driftsøkonomi, virkesegenskaper og leveransepresisjon skal møte fremtidens krav, og bidra til å styrke verdiskapingen basert på norsk skogråstoff.

FoU finansiering

FoU-arbeid i skogbruket blir finansiert gjennom «spleiselag» mellom offentlige finansieringskilder for FoU, som Norges Forskningsråd, Skogbrukets Utviklingsfond og Innovasjon Norge, og næringen. Fragmenteringen av skogbruket gjør at deltakelse i FoU-prosjekter med betydelig egenandel blir vanskelig. For å kunne kompensere for denne svakheten har skognæringen etablert ulike instrumenter for næringsfinansiering. Dette er først og fremst Skogtiltaksfondet som finansieres av FoU-avgiften og Skogbrukets Verdiskapingsfond, som er finansiert av tidligere pensjonsavsetninger for skogsarbeidere. Som følge av endringene i tømmermarkedet med strammere marginer i omsetningsledd, som tradisjonelt har tatt direkte ansvar for deler av næringsfinansieringen, blir det et styrket behov for slik fellesfinansiering som denne type fond bidrar til. For å få kommersielle aktører til å engasjere seg i FoU-prosjekter, kan en derfor ikke forutsette like stor egenfinansiering som tidligere. Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet må derfor ta ansvaret for en større del av brukerfinansieringen i prosjekter som kommer hele skogbruket til gode. Det er næringens eget ansvar å endre praksis på dette området.

Et vesentlig problem i denne sammenheng er at Norges Forskningsråd ikke anerkjenner økonomisk deltakelse fra Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet som næringsbidrag til FoU-prosjekter. Her har næringen tatt ansvar og etablert ordninger for aggregering av ressurser for næringsdeltakelse i FoU. Hele ideen bak etablering av FoU-avgiften var å sikre den nødvendige

brugerfinansieringen i forskningsrådsprosjekter. Det blir derfor helt ødeleggende når Norges Forskningsråd ikke aksepterer denne type fellestiltak for næringsfinansiering av FoU. Dette spørsmål fordrer en rask politisk løsning.

Det er stort behov for flere næringsrettede prosjekter som raskt kan bidra til å øke lønnsomhet og konkurranseevnen til norsk tømmer. Dagens praksis i Forskningsrådet passer dårlig til å løse mange av næringens FoU-behov. En mulighet til å gjøre FoU-virkemidlene mer komplett er en vesentlig styrking av Skogbrukets Utviklingsfond. Utviklingsfondet støtter målrettede og operative prosjekter som går direkte på oppgaver som næringen ofte har behov for å løse. Dette er en type prosjekt som Forskningsrådet i stadig mindre grad går inn på. Skogbrukets Utviklingsfond passer godt for samfinansiering med Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet, men som det framgår av tabellen nedenfor, er ikke finansieringsevnen tilstrekkelig i forhold til de 2 næringsfinansierte fondene. En økt satsing på Skogbrukets Utviklingsfond med størrelsesorden 10 mill. kr. vil bidra til økt næringsrettet FoU. Om det viser seg å være behov for det, må næringen være åpen for å øke FoU-avgiften slik at næringen kan ta sin del av FoU-ansvaret. Dette forutsetter at Skogtiltaksfondet godtas som næringsfinansiering.

Fond	Årlig bevilgning (Nivå)	Antall årlige søknadsfrister
Skogbrukets utviklingsfond	3 - 4 mill. kr	1
Skogtiltaksfondet	10 - 12 mill kr	3
Verdiskapingsfondet	5 – 7 mill kr	2

Spesielt om langsiktig forskning

Produksjonsskog har en omløpstid på 60-100 år, og skogbehandlingen på gitte tidspunkt i et bestands omløp bør ta hensyn til endringer som skjer gjennom hele denne tidsperioden. Det vil kreve store og langsiktige prosjekter for å legge grunnlaget for høy og robust produksjon i skogen som basis for overgang til fornybarsamfunnet. Det innebærer komplekse utfordringer som krever tverrfaglig tilnærming og områdene har stor samfunnsrelevans. Mange av utfordringene i dette komplekset krever også grunnleggende forskning for å forstå sammenhenger mellom ulike faktorer, og se konsekvenser av ulike valg. Disse prosjektene bør i hovedsak fullfinansieres med offentlige midler, men hvor næring og forvaltning har en sentral rolle i påvirkning mht. valg av forskningsområder.

Oppsummering FoU:

- Videre forskning på klimaendringer må styrkes, og aktørene må bidra til å legge til rette for at forskningsrådsprogram som KLIMAFORSK, MILJØ21, ENERGIX kan utnyttes bedre.
- Økt satsing på forskning som bidrar til økt skogproduksjon og effektive avvirkningssystemer som sikrer langsiktig og forutsigbar konkurransedyktig virkesforsyning.
- Det må komme en rask løsning som sikrer at Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet er godkjent som næringsbidrag i finansiering av FoU prosjekter.
- Næringens egne fond må akseptere lavere egenfinansiering fra deltakende næringsaktør i de enkelte FoU-prosjekter.
- Store og langsiktige prosjekter knyttet til skogen og skogbruket i Norge som tar opp utfordringer som også er av betydelig interesse for samfunnet må fullfinansieres av offentlige midler.
- De årlige bevilgninger til Utviklingsfondet for Skogbruk bør styrkes med minimum 10 mill. kr.
- Næringen må fortløpende vurdere behov for økning av FoU-avgiften.

Virkestransport

Transport fra velteplass til industri utgjør 30 – 50 % av kostnadene ved avvirkning og leveranse av virke til virkeforbrukende industri. Relative endringer i transportkostnadene slår følgelig kraftig ut på de totale kostnadene i verdikjeden og næringens konkurranseevne.

Veitransport

Biltransport er viktig for skogbruket i hele landet. Etter at det ble innført 24 m vogntoglengde og 60 tonn totalvekt, ble det vinteren 2013/2014 satt i gang et arbeid for å åpne mest mulig av det offentlige veinettet for slike vogntog. Foreløpig gjenstår mye av arbeidet med administrativ oppskrivning av veinettet, og det nærmeste året må dette arbeidet prioriteres. I tillegg gjenstår det at Vegdirektoratet avklarer om tillatt høyde på tilhengeren i et tømmervogntog kan økes til 4,40 meter.

Når det gjennomføres utbedringer eller utskifting av bruer, er det viktig at det tas høyde for at kjøretøyer med flere aksler og økt totalvekt kan bli aktuelle i Norge, jf den utvikling en ser i våre naboland. En totalvekt på 90 tonn bør være et minimum for dimensjonering av nye bruer.

Etter hvert som arbeidet med administrativ oppskrivning ferdigstilles, vil det utpeke seg flaskehalsar som det er viktig å få gjort noe med. Dette er punkter eller strekninger på veinettet som krever investeringer før veinettet kan åpnes for større vogntog. På europa- og riksveinettet gjenstår det fortsatt noen slike flaskehalsar, og sannsynligvis vil det bli avdekket flere flaskehalsar på riksveinettet som bør fjernes. I tillegg kommer flaskehalsar på fylkesveier og kommunale veier.

De siste årene har staten gitt fylkeskommunene rentekompensasjon for investeringer som fylkeskommunene har gjort i sitt veinett. På bakgrunn av gjeldssituasjonen i mange fylkeskommuner, er det grunn til å forvente at rentekompensasjonsordningen vil få mindre effekt framover¹. Derfor bør det etableres virkemidler som direkte tilskudd til fylkeskommuner og kommuner som fjerner flaskehalsar på sitt veinett.

Arbeidet med implementering av 24 meter og 60 tonn viser betydelige utfordringer knyttet til kommunens rolle som veimyndighet. Erfaringene både fra innføringen av 56 tonn i 2007 og innføringen av 24 meter og 60 tonn det siste året, er at svært få kommuner utnytter de nye nasjonale rammene og oppklassifiserer sitt veinett på eget initiativ. Der veinettet har blitt oppskrevet, har det i stor grad skjedd etter initiativ og med oppfølging fra skognæringens side. Tydeligere signaler fra Samferdselsdepartementet via Statens vegvesen, ville ført til at kommunene viet denne oppgaven større oppmerksomhet. Det er dessuten ønskelig at veilistene blir løpende oppdatert (ikke to ganger i året som i dag)

Sverige og Finland har forhandlet seg fram til unntak fra EUs kjøretøybestemmelser, og i begge disse landene foregår det i dag uttesting av større vogntog med flere aksler. I denne forbindelse er det svært viktig at Norge klarer å opparbeide seg en posisjon i forhold til EUs regelverk som gjør at norsk næringsliv kan utnytte de samme kjøretøyer som brukes i Sverige og Finland.

Jernbane

Tømmertransporten med bane er fordoblet i løpet av få år. I Innlandet er jernbanen helt nødvendig for å få transportkostnadene på massevirke ned på et nivå som gjør det mulig å sikre avsetning av disse sortimentene. Også på resten av Øst- og Sørlandet er jernbanen interessant fordi den åpner mulighet for eksport av virke til den delen av svensk skogindustri som ligger inne i

¹ Vista Analyse, Rapport 2014/02

landet bl.a. i Värmland. For industrien er jernbanen avgjørende for å skaffe nok virke til en akseptabel pris.

Jernbanen i Norge er stort sett enkeltsporet. Det gjør at kapasiteten er begrenset. Manglende kapasitet, liten framføringshastighet og dieseldrift fører f.eks. til at treforedlingsindustrien i Østfold får høyere transportkostnader på virke som leveres til terminalene langs Solør- og Rørosbanene enn den svenske industrien i Karlstad. På denne bakgrunn er det viktig at det i arbeidet som nå pågår med å fornye jernbanen bl.a. med dobbeltspor i InterCity-området, også tas hensyn til godstransportens behov².

For skognæringen er det viktig at jernbanen utvikles mhp.:

- Framføringshastighet (på dagtid)
 - Dobbeltspor
 - Krysnings- og forbikjøringsspor
- Effektive terminaler
 - Riktig lokalisering
 - Tilstrekkelig areal
 - Lastegater, antall og lengde
 - Åpningstider

I rapporten «Økt virkestransport på jernbane» er investeringsbehovet for opprusting av terminalstrukturen anslått til 200 mill. kr.

Sjøtransport

Sjøtransport er den mest effektive transportform over lange avstander. For Norge som har lang kystlinje og mye skog liggende i kort avstand fra kysten, er det viktig å utnytte sjøen både til innenlandsk transport og til transport av virke som skal eksporteres. Bygging av flere og bedre kaier blir sentralt. Kaianlegg som bygges bør i størst mulig grad tilpasses flerbruk. Samlet investeringsbehov er i rapporten «Transport av skogsvirke i kyststrøk»³ anslått til 300 – 400 mill kr. Midler bevilget over statsbudsjettet i 2012 – 2014 har vært en god start, men fordrer oppfølging også i form av politiske vedtak slik at tiltak kan iverksettes og egnete kaiarealer gjøres tilgjengelig, jfr. havn i Drammens-området. Effektiv sjøtransport krever at det satses på utbygging av et nett av kaier med

- Gode dybdeforhold
- Lange kaifronter
- Sterke kaifronter
- Tilstrekkelige og nære bakarealer.
- Fast dekke.

Oppsummering transport

- Administrativ oppskrivning av veilistene må organiseres slik at det faktisk blir gjennomført i samsvar med de tekniske muligheter.
- Statens må bidra til finansiering av investeringer for fjerning av flaskehalser i kommunale og fylkeskommunale veier.

² Ref. rapporten «Økt virkestransport på jernbane» Statens landbruksforvaltning og Jernbaneverket, 2010.

³ Ref. Rapporten: «Transport av skogsvirke i kyststrøk», Nørstebø m.fl. Sintef 2011.

- Dimensjonering for totalvekt på 90 tonn må være et minimum ved bygging av nye bruer på offentlig vei.
- Jernbanekapasiteten for tømmertransport må styrkes, gjennom forskjellige tiltak for å øke fremføringshastigheten.
- Det må bygges flere og større terminaler for opplasting av tømmer tog.
- Mulighetene for sjøtransport må styrkes, gjennom tilrettelegging av kaier egnet for tømmertransport.

Skogsveier – skogbrukets infrastruktur

Skogsbilveinettet er helt avgjørende for å drive et lønnsomt skogbruk. Dette sikrer både tilgangen til ressursene, og har stor betydning for kostnadene ved hogst og framkjøring av tømmer til leveringssted.

I Norge har vi gjennomsnittlig 7 m skogsbilvei pr. ha. Dette er betydelig lavere enn hva som regnes som optimalt. Til sammenlikning har Sverige 9 m skogsbilvei pr. ha til tross for at de har enklere forhold for terrengkjøring.

Vi har totalt ca 48.000 km skogsbilvei i Norge, hvorav hoveddelen ble bygget i perioden fra 1955 til 1990. En stor del av nødvendig skogsbilveinett i skogstrøka var da ferdig bygget og investeringene i skogsveinettet ligger for tida svært lavt. Behovet for å øke investeringene er stort. Behovet for nybygging er spesielt stort på Vestlandet og i Nord-Norge. Her er det bygd opp store virkesressurser. Uten økt bygging av skogsveier vil disse ressursene ikke la seg utnytte på en økonomisk måte. I de tradisjonelle skogstrøkene er behovet for opprusting/modernisering av skogsbilveinettet meget stort. Behovet for nybygging er lavere enn i kyststrøk.

Investeringene må ta utgangspunkt i at en skal kunne utnytte mulighetene for å bruke vogntog på 24 m og 60 tonn. Samtidig må en ta høyde for at det i framtida vil bli aktuelt med vogntog på 74 tonn eller mer.

Investeringer i skogbrukets infrastruktur delfinansieres av det offentlige gjennom ordningen med skogfond med skattefordel og tilskudd til skogsveier. Denne delfinansieringen er avgjørende for å etablere en rasjonell infrastruktur i skogbruket. Uten statlig støtte vil det være umulig å få til gode veiløsninger på tvers av eiendomsgrensene, noe som er nødvendig for å kunne øke avvirkingen. Ved nybygging av skogsbilvei får skogeier nytte i form av kortere og rimeligere terrengtransport. Fordelen av mer rasjonell biltransport kommer i mindre grad skogeier til nytte, selv om verdikjeden blir mer rasjonell.

Behovet for investeringer på Vestlandet, Trøndelag og i Nord-Norge.

Veidekningen i denne delen av landet, burde som følge av at terrenget er mindre egnet for terrengtransport, ligge vesentlig høyere enn i landet for øvrig. Statistikken viser derimot her en veitetthet på under halvparten av landsgjennomsnittet. Behovet for ytterligere veikapasitet her er åpenbart og presserende.

I Norge har de 10 kystfylkene ca 11 prosent av eksisterende skogbilvegnettet (dvs. bygd etter 1950). Over 50 prosent av eksisterende vegnett i kystfylkene er i Trøndelag. Årlig bygges det vel 40 km ny bilveg. Omlegging og ombygging av eksisterende veier har noe større omfang med vel 50 km pr år. Det bygges i tillegg omtrent 110 km traktorvei. Foreløpige tall fra hovedplanarbeidet i Kystskogbruket (7 av 10 fylker) viser et totalt investeringsbehov i skogsveier på 8 milliard kroner for å få etablert et tilfredsstillende veinett. En slik satsing vil kreve en betydelig finansiell og organisatorisk innsats fra næringen.

Behovet for investeringer i de tradisjonelle skogstrøkene

Det har i de siste årene blitt lagt ned betydelige ressurser i oppgradering av skogsbilveier for å møte tidens krav, men fortsatt er det bare 15 % av skogsbilveinettet som er bygd for eller ombygd til de vegnormalene som kom i 1997, som bl.a. innebærer at veien skal tåle 10 tonn akseltrykk på veiene og 13 tonn på bruene. Veier bygd etter eldre krav er ikke tilpasset 22 eller 24 m vogntog, og kan ha flaskehalsen som hindrer bruk av denne størrelsen på bilene eller full utnyttelse av lastekapasiteten på slike biler.

Det totale investeringsbehovet for oppgradering av eksisterende skogsbilveinett kan anslås til 6 milliarder kr. Det bør være et mål at mesteparten av dette veinettet blir oppgradert i løpet av de nærmeste 20 årene. Dette innebærer at om lag 1500 km skogsbilvei blir oppgradert årlig enten gjennom ombygging/omlegging eller gjennom punkt-utbedring.

Det er fortsatt behov for nybygging av skogsbilveier også i de tradisjonelle skogstrøkene, selv om veinettet stedvis kan betraktes som ferdig utbygd. Årlig bygges det omtrent 50 km ny skogsbilvei i disse områdene. Dette nivået bør opprettholdes eller helst øke noe. Totalt investeringsbehov (nybygging og oppgradering) blir dermed omtrent 7 milliarder kr.

Traktorveier – permanente driftsveier.

Bygging av traktorveier og mange driftsveier er i dag gjenstand for den samme søknadsbehandling som skogsbilveier. Manglende kapasitet og kompetanse i kommunene har i mange tilfeller ført til at søknadene har blitt liggende i kommunene uakseptabelt lenge, noe som fører til at en ikke kan få gjennomført planlagte drifter. Kravet om forhåndsgodkjenning av slike veier bør erstattes med en meldeplikt for bygging av traktorveier. Har ikke kommunene svart innen 3 uker, kan byggingen skje.

Økonomiske virkemidler.

For bygging og opprusting av skogsveier er det behov for styrking av de økonomiske virkemidlene. Det er viktig at skogfondordningen opprettholdes og at den årlige bevilgningen til slike infrastrukturtiltak styrkes vesentlig.

I deler av landet er det steder hvor det ikke vil være hensiktsmessig å løse uttransporten kun gjennom veibygging. Tilskudd til drift i bratt terreng blir her avgjørende for å kunne utnytte de ressursene som er bygd opp.

I tillegg til økonomiske virkemidler krever en innsats på opprusting og utbygging av veinettet også styrking av kapasiteten på veiplanlegging. Dette forutsettes å være en selvfinansiert tjeneste, som kan løses av næringen.

Oppsummering skogsveier

1. For å etablere en hensiktsmessig infrastruktur, og oppgradere eksisterende veinett (ombygging, omlegging, opprusting/punkt-utbedring) bør de totale investeringene i skogsveier økes til 500-600 mill. kr årlig i kommende 20 årsperiode. Dette krever at bevilgningen til skogsveier økes fra dagens nivå på 100 mill. kr til 250 mill. kr. Det resterende beløp dekkes av næringen selv.
2. Søknadsplikten for bygging av traktorveier/driftsveier bør erstattes med meldeplikt.

Merknad fra Erik Framstad (NINA):

Jeg anerkjenner skogbrukets behov for skogsbilveier for rasjonell skogproduksjon, men mener at offentlige tilskudd ikke bør benyttes til slike næringsspesifikke tiltak som i tillegg kan ha negative miljøeffekter.

Eiendomsstruktur

Vi har omtrent like mange eiendommer og den samme struktur for eiendommene i dag som vi hadde for 50 år siden. I 2012 hadde vi 129.101 skogeiendommer. En skogeiendom er i statistikken det produktive skogarealet til én og samme eier innenfor en kommune (SSB). Antallet skogteiger er vesentlig større, men det eksakte antall er ikke funnet. Det totale antallet eiendommer falt noe fram til 2005, men for de siste 8 år ser det ut til at antallet igjen har en svakt økende tendens. Hovedbildet er likevel stabilitet, med en eiendomsstruktur som ikke er tilpasset fallet i realpriser og marginer. Gjennomsnittseiendommen i Norge er på snaut 600 dekar produktiv skog. Eiendommene med under 100 dekar (34 % av antallet) eier imidlertid ikke mer enn 3,5 % av det totale produktive skogarealet, mens de 13.000 eiendommene med over 1000 dekar (10 % av antallet) eier 62 % av arealet. Statistikken her gir ikke et helt dekkende bilde ved at oppsplittingen i enkeltteiger ikke fremkommer, og at eiendommer som krysser kommunegrenser, fremstilles som 2 eiendommer.

Det er flere årsaker til at vi har denne situasjonen, både kulturelle, økonomiske og juridiske. Situasjonen i Norge skiller seg fra andre europeiske land, ved at vi har liten andel industrielt skog, lav andel statseiet skog og et svakt fungerende, sterkt regulert eiendomsmarked, som bidrar til å konservere situasjonen. Våre naboland har i tillegg skattemessige incentiver som direkte stimulerer interessen for å kjøpe skog og avvirke aktivt etter kjøp. Ordninger i norsk lovverk som særlig påvirker eiendomsmarkedet er:

Odelsloven bidrar til å begrense oppsplitting av landbrukseiendommer ved generasjonsskifter. Loven bidrar også til å dempe interessen hos skogeiere som vurderer å selge, og ikke minst til å redusere kjøperes interesse i å kjøpe, på grunn av potensielt tap og mye ubehageligheter og ekstra arbeid ved en eventuell odelsløsning.

Konsesjonsloven påvirker særlig interessen for å selge, ved at priskriteriet i konsesjonsvurderingen og til en viss grad boplikten, påvirker prisenivået. Boplikten påvirker særlig generasjonsskifter, i tilfeller hvor neste generasjon ikke er innstilt på å tilflytte eiendommen. I slike situasjoner blir ofte overdragelsen utsatt, på mer eller mindre ubestemt tid.

Jordloven som gir hjemmel til bestemmelsen om deling av landbrukseiendom (§12) «*Deling av eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk må godkjennast av departementet.* Tidligere inneholdt loven et delingsforbud, som kunne fravikes. Loven er nå noe liberalisert. Den begrensing på muligheten for deling som nå ligger i lovverket kan det være hensiktsmessig å opprettholde, for å unngå ytterligere oppsplitting av eiendommer, og utvikling av eiendomsstrukturen i negativ retning. Praktiseringen av jordlovens § 12 bør likevel liberaliseres slik at den blir fremtidsrettet og forutsigbar

Skatteloven gir hjemmel til gevinstbeskatning ved salg av skog som ble innført i 2005. Samtidig ble den svake trenden i retning av reduksjon i antallet skogeiendommer brutt. Om dette er eneste forklaring på endringen i 2005 har vi ikke belegg for å hevde, men vi må anta at det er en vesentlig del av forklaringen. Regelen innebærer at gevinst ved salg av skog (Forskjell mellom salgspris og anskaffelseskostnad), beskattes fullt ut som annen skoginntekt, det vil som personinntekt, med skattenivå fra 38 – 51 %.

Er den statiske eiendomsstrukturen et problem?

Mange næringer erfarer synkende priser og marginer. Dette kompenseres med strukturutvikling, hvor de gjenværende enheter vokser og blir mer rasjonelle. Dette er en utvikling vi langt på vei er avskåret fra i skogbruket. Med en tilnærmet statisk eiendomsstruktur, må strukturtilpasning på

avvirkning og leveranser i stadig større grad løses gjennom tilrettelegging og planlegging fra omsetningsleddet, som kan organisere driftene slik at flytte- og drifts-kostnader kan begrenses. Dette er mulig og gjøres i noen grad, men det påfører omsetningsledd og verdikjeden større kostnader.

Gjennomsnittsliveransen fra hver leverandør har i henhold til SSB økt fra ca. 300 m³ pr leverandør i tidlig på 1990-tallet til ca. 600 m³ de siste år. Dette må oppfattes som en tilpasning til kostnadsutviklingen for avvirkning. Slik organisering har også en kostnad, og blir stadig mer krevende om pris og kostnadsutviklingen fortsetter i samme retning som tidligere.

Også på investeringssiden fører eiendomsstrukturen til større utfordringer knyttet til planlegging og organisering. Ikke minst skogsbilveibygging blir krevende samarbeidsprosjekt.

Mange små eiendommer representerer således kostnadmessige utfordringer. Disse er imidlertid ikke av en størrelse som er avgjørende for mulighetene til å drive et lønnsomt og aktivt skogbruk. Det er grunn til å anta at uansett hvilke endringer som blir gjort i eiendomspolitikken (med unntak av tvangstiltak), vil norsk skogbruk måtte forholde seg til at eiendomsstrukturen ikke vil bli vesentlig endret i løpet av de nærmeste ti-år.

Det er viktig med aktive og bevisste skogeiere. Det bør derfor være et mål å få et mer dynamisk eiendomsmarked og stimulere til økt omsetning av skog, slik at passive, ubevisste skogeiere velger å selge skogen til noen som har et bevisst ønske om å utvikle sin næringsvirksomhet og skaffe seg og forvalte skogen på en bærekraftig måte⁴. Salg av eiendommer i seg selv vil normalt virke aktivitetsfremmende, samtidig som et fungerende marked vil bevisstgjøre eierne på hvilke verdier som forvaltes.

Hva kan eventuelt gjøres?

Aktuelle tiltak i denne situasjonen kan struktureres i kortsiktige tiltak med formål å redusere eller kompensere de negative konsekvenser av den eiendomsstrukturen vi har, og langsiktige tiltak med formål å skape et mer dynamisk eiendomsmarked og å legge til rette for å oppnå en mer rasjonell eiendomsstruktur på lang sikt.

Hovedmangelen i det norske eiendomsmarkedet for skog er at det er alt for få eiendommer som tilbys for salg. Tilbudet er for lite. Det blir følgelig mest sentralt å endre bestemmelser som kan påvirke salgsinteressen. Aktuelle tiltak vil være:

- **Prisbestemmelsen i konsesjonsloven.** Denne bør oppheves ved omsetning av skog- eller skogdominerte eiendommer. Skogbruk er en næring som i all hovedsak har sine inntekter fra et fritt markedet. Det blir da liten grunn til at vi skal ha statlig kontroll av prisen på skogen/produksjonsmidlene.
- **Fjerning av gevinstbeskatningen ved salg av skog.** En fjerning av gevinstbeskatning ved salg av skogeiendommer vil være et avgjørende virkemiddel for å stimulere til økt utbud av skog i markedet. En reduksjon i beskatning slik at gevinsten blir beskattet som kapitalinntekt (27 %), vil være et skritt i riktig retning.

⁴ Ref Skog og landskapsrapportene "Eiendomsstørrelsens betydning for skogtilstanden", Johan Swärd m.fl. (2003). og Skogressursene i Norge 2006, Muligheter og aktuelle strategier for økt avvirkning; Vennesland, Hobbestad, Bolkesjø, Baardsen Lileng og Rolstad (2006).

Tilrettelegging for varianter av nabosamarbeid vil i tillegg være nødvendig. I sin enkleste form er dette sak-til-sak samarbeid, som koordinering av skogkultur og avvirkningsoppdrag, til mer langsiktig forpliktende samarbeid, som at naboer går sammen om å danne et felles driftsselskap for alle tilknyttede eiendommer⁵. Her kan en støte på lovmessige hindringer blant annet i servituttloven (avtaletid), konsesjonsloven (overdragelse av leieretter/bruksretter), skogloven/skogfondforskriften, jordloven (delingsbestemmelsen). Mer omfattende og forpliktende er en løsning som åpner for at skogeiere kan gå sammen om å danne et felles aksjeselskap som både eier og driver eiendommene, hvor eiendommene kan brukes som tingsinnskudd for etablering av aksjekapitalen i selskapet (skattefri omdanning). Skogeierne går da over fra å være skogeiere til å bli aksjonærer, uten at dette fører til gjeldsøkning.

Sak til sak samarbeidet knyttet til avvirkningsoppdrag, blir i dag hovedsakelig organisert av entreprenørene og tømmeromsetningsleddet. Dette er naturlig. På dette området er det ikke behov for regelendringer eller støtteordninger. Derimot har omsetningsleddene i for stor grad drevet prisutjevning også mellom store og små drifter. Prismodeller som mer reelt bygger på de faktiske kostnadsforskjeller, må en forvente også vil bidra til samarbeid der dette er lønnsomt.

Oppsummering eiendomsstruktur:

- Fjerning av priskontrollen ved kjøp av skog.
- Fjerning av gevinstbeskatning ved salg av skog.
- Stimulere til eiendomsoverbyggende samarbeid, blant annet ved å fjerne lovmessige hinder i servituttloven, konsesjonsloven og skogloven/skogfondforskriften.
- Utvikling av private rådgivningstilbud knyttet til frivillige jordskifter.

Merknad fra Kjersti Kinderås (Skognæringa Kyst og Skognæringa i Trøndelag).

Det trengs initierende fellestiltak for å sikre økt aktivitet, siden eiendomsstrukturen mest trolig ikke vil bli vesentlig endret de nærmeste 10-årene, jfr. Bygdeforskningsrapp. R-04/14. Tilleggsanbefalinger:

- *Eiendomsoverbyggende samarbeid initiert av nøytrale skogkoordinatorer.*
- *Stimuleringsordninger for eiendomsoverbyggende samarbeid*
- *Gjennomgang av skogloven for å tydeliggjøre lovpålagte tiltak.*

Merknad fra Erik Framstad (NINA).

Skatteregimet for skogbruk bør legges opp som for annen næringsinntekt, uten spesielle ordninger som fjerning av gevinstbeskatning ved salg av skog.

⁵ Ref. rapporten «Fra ti til en' — eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket», Gro Follo, Bygdeforskning 2014.

Skogbeskatning

Skogeiernes inntekter har følgende særtrekk:

- ✓ Svært få skogeiere driver skogbruk som eneste inntektsbringende aktivitet. Dette innebærer at skoginntekt systematisk oppstår som marginalinntekt – altså at inntekten kommer på toppen av annen næringsinntekt, lønn eller pensjoner.
- ✓ Ved at skoginntekten vil opptre som marginalinntekt, vil skogeieren ta skattemessige vurderinger når hun bestemmer seg for om hun vil hogge mye eller lite.
- ✓ Når nordmenns økonomi generelt er god og skogeiendommene små, vil skoginntekten uansett bety lite for den enkelte skogeier. Det er lønnsomhet etter skatt som er viktig for beslutningstakeren og relativt lav lønnsomhet kombinert med høy skatt gir ikke noe incentiv for økt avvirkning.
- ✓ Andre næringer kan velge å organisere seg som aksjeselskap. Dette er skogbruket avskåret fra gjennom praktiseringen av konsesjonsloven. Man er derfor bundet til skattemodellen for enkeltpersonsforetak.

I 2014 er første innslagspunkt for toppskatt kr. 527 400. Dersom skogeieren har en helt gjennomsnittlig lønnsinntekt vil skoginntekten lett komme over dette punktet og bli beskattet med 47,4 % skatt. Ved enda høyere inntekter, vil skatten være 50,4 %. Det at skoginntekten systematisk blir beskattet med marginalinntekt og at den er individuelt påvirkbar, er trolig et unikt særtrekk ved skogbruket.

Skattesystem

Enkeltpersonforetak, som er den vanligste foretaksformen i skogbruket, blir beskattet slik at en liten andel av inntekten blir skjermet med 27 % skatt og alt overskyggende blir beskattet høyere enn personinntekt (høyere trygdeavgift).

I tillegg betales formuesskatt, om kommer på toppen av en høy inntektsskatt. Skogbruket som langsiktig og lavrentabel næring er følsom for beskatninger som rammer eierskapet i seg selv. Mange økonomiekspertene peker på at det vil være ønskelig for samfunnet å beskatte selve eierskapet hardere enn i dag, gjerne gjennom eiendomsskatter. Eiendomsskatt er i prinsippet en bruttoskatt på realformue, uavhengig av gjeldsmengde, og ville få et dramatisk utslag i skogbruket som det er grunn til å advare mot.

I 2012 økte trygdeavgiften i landbruket med 3,2 %. Jordbruket ble kompensert for dette gjennom jordbruksfradraget mens skogbruket ikke fikk noen tilsvarende ordning. 73 % av skogeierne driver ikke jordbruk og fikk økningen i trygdeavgiften som en ren skatteskjerpelse.

Skattesystem og skattebelastning hos våre konkurrenter

Det sentrale for norsk skogindustri er at råstoffet kan fremskaffes på vilkår som ikke er dårligere enn hos våre viktigste konkurrenter, Sverige og Finland. Her følger derfor en stikkordsmessig gjengivelse av skattesystemene i Sverige og Finland⁶:

Sverige

I utgangspunktet har skattemodellen fellestrekk med den norske, med et høyt, marginalt skattenivå. Likevel har Sverige vesentlig høyere skjermingsrente og et sett med ulike ordninger

⁶ Nærmere beskrevet i rapporten: «Skogbeskatning som virkemiddel for næringsutvikling - En sammenlikning av skattesystemer i utvalgte europeiske land, NORSKOG 2012.

(skogskonto, ekspansjonsfond, nedskrivning av kostpris m.m.) som gjør at skogeieren i praksis ved aktiv bruk av ordningene kan tilpasse seg ned mot nivået for norsk kapitalskattnivå (27 %). I Sverige har man også en skatteordning som stimulerer eiendomsomsetning ved kun kapitalskatt på salgsgjevinst og skatteincentiver for kjøper (nedskrivning av kostpris).

Finland

Skoginntekt blir beskattet med en flat skatt på nivå med den norske kapitalskatten. Eierskifter blir beskattet omtrent som i Sverige.

Den norske beskatningen fremstår derved som en klar konkurranseulemppe sammenlignet med Sverige og Finland.

En vurdering av skattemodellens virkning i skogbruket

Skattesystemet bør evalueres etter følgende vurderingsområder:

Skattesystemet bør virke aktivitetsfremmende. Slik skattesystemet virker nå, er det lite motiverende for skogeiere å foreta noen ekstra avvirkning.

Skattesystemet bør fremme investering i skogkultur, veger og annet. Skogfondsordningen kombinert med engangsavskrivning av veger og skogkultur, gir gode rammevilkår for slike investeringer.

Skoginntekt bør kunne omplasseres til andre grener eller næringer. Skattesystemet i dag er ikke gunstig og fører til en grov diskriminering i forhold til aksjeselskaper.

Konkrete endringsforslag

Skogbruket gjennom sin egenart en næring som systematisk blir skattet med en høy og løpende skatt. Dette gir et stort behov for særordninger. Vi vil derfor foreslå at man lager en ordning der det ikke tilordnes personinntekt fra næringsinntekt i skog. Dette vil som resultat føre til en flat beskatning på 27 % om lag som i Finland, og reelt nivå som i Sverige. Andre effekter av en slik omlegging vil være:

- Skognæringen i Norge vil få en skattlegging til tilsvarende nivå som sine konkurrentland.
- Vi får et vesentlig enklere skattesystem
- Vi får lavere marginalskatt som i seg selv blir avvirkningsfremmende.
- Skogeier får ikke pensjonsgivende inntekt og pensjonsgrunnlag fra skoginntekten og må ta større ansvar for finansiering av egen pensjon.

Om en slik gjennomgående forenkling ikke kan gjennomføres blir det viktig å opprettholde gjennomsnittslikningen, og at følgende endringer blir gjort:

- **Skjerming må styrkes.** Den skjermede inntekten er i øyeblikket 1,5 % av historisk, nominell kostpris eller likningsmessig formuesverdi. Nivået på skjermingsrenten gjør derfor at nesten ingen del av inntekten blir skjermet. Dette gir ingen incentiver til å investere og å sette pengene i arbeid. Vi foreslår derfor at man ser denne delen av skattemodellen på nytt og gir mulighet for oppregulering av skjermingsgrunnlaget.
- **Overføring av midler til investeringer.** Skogbruket har en løpende beskatning med en høy skattesats. Dersom man skal investere i annet enn ren skogproduksjon (inkl. skogsbilveger) f.eks. investere i produksjonsbygninger, videreforedlingsanlegg, kraftproduksjon eller andre driftsmidler, vil inntektene først bli beskattet med ca. 50 %

skatt før man kan foreta investeringen. Dette fører til at omstillingsevnen blir radikalt svekket. Dette gir en stor konkurranseulempe mot andre land og en ulempe mot andre næringer som er organisert som aksjeselskaper. Det er derfor stort behov for etablering av et ekspansjonsfond der man kan avsette inntekter med kapitalskatt en periode i påvente av investeringsmuligheter.

Oppsummering skatt:

Det tilordnes ikke personinntekt fra næringsinntekt i skog. Dette vil som resultat føre til en flat beskatning på 27 % om lag som i Finland, og reelt nivå som i Sverige. Andre effekter av en slik omlegging vil være:

- Skognæringen i Norge vil få en skattlegging til tilsvarende nivå som sine konkurrentland.
- Et vesentlig enklere skattesystem.
- Et mer avvirkningsfremmende skattesystem.

Planlegging

Planleggingen i skogbruket er i endring, men prinsipielt deles denne i:

- **Strategisk og langsiktig planlegging.** Vi kjenner dette som de tradisjonelle skogbruksplanene, som gjerne lages med et omdrev på 10 – 20 år.
- **Kortsiktig eller operativ planlegging,** planlegging av den enkelte drift eller arbeidsoperasjon. Dette er planer som lages av skogeier, skogbestyrer, skogbruksleder eller entreprenør.

Nærmere om strategisk og langsiktig planlegging

Opplegg og muligheter for langsiktig planlegging i skogbruket er nylig utredet av en faggruppe nedsatt av SLF; Skogbruksplanlegging, formål, behov og organisering. Her beskrives ulike tekniske løsninger og modeller for organisering, den aktivitetsskapende effekten og annen nytte av slik planlegging. Rapporten understreker behovet for fortsatt skogbruksplanlegging. Det legges videre vekt på å utnytte de teknologiske muligheter for mer rasjonell datafangst, selv om dette vil kreve nytenking av hvordan denne type arbeid organiseres.

Utviklingen av denne sektoren fordrer at vi har produktutvikling i gode fagmiljø og konkurranse på dette feltet, samt betalingsvilje for produktene. I dag sliter vi med at svært få av de kommersielle aktører tjener penger.

Nærmere om operativ planlegging

De største utfordringer i det operative skogbruket er knyttet til planlegging av hogst og andre skogbrukstiltak. Her er det en del å hente, ved å få lagt forholdene bedre til rette. I dag er situasjonen preget av uklarhet med hensyn til hva vi må eller bør ta hensyn til, til dels vanskelig tilgang til planinformasjon og en stor mengde informasjonskilder med til dels lite kvalitetssikret informasjon som det forventes vi skal ta hensyn til.

I dagens samfunn må slik informasjon foreligge digitalt, slik at informasjonen kan systematiseres og sendes entreprenør, for innlegging i entreprenørs kartsystem koblet mot GPS i hogstmaskin.

Typer informasjon vi må ta hensyn til ved planlegging av konkrete tiltak i skogen er:

MiS/Nøkkelibiotoper. Dette er informasjon som delvis ligger i Skog og landskap sin innsynsløsning «Kilden». Den største svakhet er at det fortsatt er betydelige arealer uten MiS-registrering og at

«Kilden» ikke er komplett. Dette skaper usikkerhet og merarbeid. Skog og Landskap arbeider med forbedring av «Kilden» i et eget definert prosjekt.

Forekomst av truete arter. Ved planlegging av hogst sjekkes ut om hogsten kan berøre kjente forekomster av truete arter. Informasjon om dette ligger på artskart, under Artsdatabanken. Denne informasjon er også linket inn på Kilden, slik at informasjonen også finnes tilgjengelig der. En svakhet her er at informasjonen ikke synes å være fullt ut kvalitetssikret eller sortert, samt at geografisk presisjon er variabel. Her hadde det forenklet planleggingen om vi kunne hatt en mer «vasket» versjon, begrenset til den informasjon det forventes vi skal hensynta.

Forekomst av kulturminner. Dette finnes på riksantikvarens hjemmeside, men er også koblet opp mot Kilden, slik at dette også kan finnes der. Dette fungerer ganske greit, med den reservasjon at den geografiske presisjonen er variabel, spesielt for gamle registreringer.

Forekomst av naturtyper er mer krevende. Naturtyper er klassifisert i 3 ulike systemer:

- Utvalgte naturtyper, beskyttet gjennom naturmangfoldloven.
- Truete naturtyper, jfr. rødliste for naturtyper. Disse er foreløpig i liten grad kartlagt.
- Naturtyper registrert og klassifisert i kategoriene lokalt viktig (C), regionalt viktig (B) og nasjonalt viktig (A).

Her er det behov for avklaring av hva det skal tas hensyn til, kvalitetssikring og forenkling.

Viktige viltbiotoper eller andre viltlokaliteter, som spillplasser for storfugl, reirtrær for rovfugl forventes det også at vi tar hensyn til. Her er tilgangen til informasjon et vesentlig problem. En stor del av informasjonen er ikke digital, og til en viss grad ikke gjort tilgjengelig for skogeiere og andre næringsaktører.

I planleggingsammenheng blir det særlig 2 forhold som er viktig:

- Det etableres en autorisert og lett tilgjengelig og brukervennlig kilde til all miljøinformasjon som skogbruket må forholde seg til.
- Klare forvaltningsregler for de ulike forekomster.

Forvaltningsreglene må næringen sørge for å avklare i samarbeid med de aktuelle myndigheter.

Oppsummering planlegging:

- Tilpasse organisering av overordnet skogbruksplanlegging, til de teknologiske mulighetene slik at staten tar det økonomiske ansvaret for de grunnleggende og sammenhengende fjernmålte data samt MiS. Utforming og finansiering av planprodukter til skogeier ivaretas av næringen selv.
- Avklare hvilke informasjonskilder det må tas hensyn til ved planlegging av skogbrukstiltak. Dette er næringens eget ansvar.
- Tilgangen til informasjon om de verdier eller forekomster som bør tas hensyn til ved den operative planlegging og drift, må gjøres lett tilgjengelig på nett (Kilden). Dette må være et offentlig ansvar, inklusive kvalitetssikring og ajourføring.
- Forsere nyregistrering av MiS i kystskogbruket, med hovedfokus på drivverdige og ikke skogreiste arealer.

Langsiktig ressursforvaltning

Aktivitetens nivåene innenfor både skogplanting og ungskogpleie har falt betydelig fra midten av 1990-tallet og fram til et bunnivå i 2003 - 2005, for deretter å ta seg litt opp igjen. I 2012 ble det plantet ca. 27 mill. planter og gjennomført ungskogpleie på 300.000 dekar. Nivået bør økes ytterligere for å utnytte produksjonspotensialet.

Gjennom klimaforliket er det gitt klare signaler om økt offentlig satsing på økt skogproduksjon gjennom etablering av skog på nye arealer, tettere plantinger, planteforedling og gjødsling. Dette er begrunnet i hensynet til klimaet, men tiltakene vil også ha stor betydning for den framtidige verdiskapingen i skogbruket.

Arbeidsgruppa vil derfor understreke viktigheten i at klimaforliket blir fulgt opp gjennom en økt satsing på planting, planteforedling og gjødsling. Med det utgangspunkt at dette i større grad er klimatiltak for økt CO2 binding, enn rene næringsinvesteringer, blir det naturlig med vesentlig offentlig støtte.

Det er avgjørende at foryngelsen følges opp med ungskogpleie. Ordningen med skogfond med skattefordel og gjeldende tilskuddsordning gir grunnlag for økte investeringer i ungskogpleie. Det blir næringsens eget ansvar å øke aktiviteten på dette området.

Både økonomisk og sett i et ressurs- og klimaperspektiv er hogst av yngre tilfredsstillende skog som har høy verditilvekst negativt. Det er viktig at omsetningsorganisasjonene har en bevisst holdning til alle aspekter ved virkesproduksjonen, og gjennom sine tømmerkontrakter legger til rette for at nødvendig foryngelse blir gjort.

Oppsummering langsiktig ressursforvaltning:

- Klimaforliket må følges opp, inkl. planting av skog på nye arealer som klimatiltak.
- Økt fokus på oppbygging av framtidig kvalitetsskog med foryngelse, stell av skogen og frø- og planteforedling.
- Finansering av frø- og skogplanteforedling må sikres gjennom stabil offentlig støtte supplert med en andel fra skogeierne.
- Norsk skogplanteproduksjon må være konkurransedyktig. Planteskolestrukturen må i denne sammenheng vurderes.

Merknad fra Erik Framstad (NINA) og Reidar Bergene Holm (Treindustrien)

Skogskjøtselens effekter på klimasystemet er vesentlig mer komplisert enn klimaforliket og skogbruket selv gir uttrykk for. Dessuten representerer skogen også en rekke andre kollektive miljøgoder. Dersom man skal argumentere for offentlig støtte til skogbrukstiltak som klimatiltak, må for det første den reelle klimaeffekten av slike tiltak forstås bedre. Derest må også verdien av andre miljøgoder trekkes inn. Med dagens kunnskap er det ikke grunnlag for å anbefale offentlig støtte til skogbrukstiltak ut fra et argument om at dette produserer støtteverdige kollektive miljøgoder.

Kompetanse og rekruttering

Norge er et utpreget høykostland, med lønns- og kostnadsnivå som overgår også våre naboland. Skal vi opprettholde vår konkurransevne, må denne situasjonen møtes med kompetanse og rasjonelle løsninger i alle ledd. Vi må ha kompetanse til å ta i bruk ny teknologi, og vi må ha kompetanse til å organisere arbeidsoppgaver rasjonelt, slik at vi totalt sett får en produktivitet minst tilsvarende våre konkurrenter.

Avvirkningsoppgavene i skogbruket gjennomføres i dag i all hovedsak av entreprenører. Skogkulturarbeid gjennomføres av skogeier selv, ansatte på skogeiendommer og entreprenører. Hos skogkulturentreprenører er det et vesentlig innslag av utenlandsk arbeidskraft. Det kreves kompetanse i alle ledd og deler av næringen, fra skogsarbeidere, entreprenører, skogforvaltere til offentlig skogforvaltning. Skal vi holde og utvikle kompetansen i privat og offentlig skogforvaltning på et hensiktsmessig nivå, må personer med forvaltningsoppgaver i tillegg til relevant formalkompetanse, arbeide i utviklende relevante fagmiljø, og ha forvaltningsoppgaven som hovedoppgave. Dette er i dag særlig en utfordring i den kommunale del av forvaltningen.

Framtidens kompetanse må være forskningsbasert og dynamisk. Kompetanseutvikling henger følgelig tett sammen med FoU-politikken for næringen. Vi må legge til rette for løpende kompetanse utvikling, og ha tilbud som møter de ulike yrkesutøveres behov for faglig oppdatering og utvikling. Likeledes vil en næring med fokus på kompetanseutvikling fremstå som interessant for ungdom som skal velge utdanningsretning.

Skal vi sikre rekruttering til yrker som skogsentreprenør og skogsarbeider, må vi ha relevant utdanning, på regionnivå. Dette er kostbar utdanning, og det bør innføres statlig toppfinansiering for å sikre særlig ressurskrevende videregående yrkesfag som skogbruk. Videre bør lærlingetilskuddet tilknyttet ressurskrevende fag som skog- og anleggsgag heves, for å sikre tilstrekkelig med lærlingeplasser, samt at stimuleringstilskuddet til nye lærebedrifter må videreføres.

Oppsummering kompetanse og rekruttering:

- Offentlig skogforvaltning må organiseres på måter som gir gode fagmiljø med skogbruksoppgaver som hovedbeskjeftigelse.
- Tilbud som møter de ulike yrkesutøveres behov for faglig oppdatering må videreutvikles.
- Lærlingetilskuddet tilknyttet ressurskrevende fag som skog og anleggsgag må heves.
- Stimuleringstilskuddet til nye lærebedrifter må videreføres.
- Arbeidsinnvandrere og vokse medarbeidere uten formell kompetanse må få anledning til å få vurdert sin realkompetanse og ta fagbrev som skogsarbeider.

Offentlig forvaltning og veiledning

Næringen er først og fremst avhengig av at det offentlige på en effektiv måte utfører de forvaltningsoppgaver som følger av lovverk og tilskuddsordninger, og at det er kompetanse og kapasitet i skogbruksetaten til å gjennomføre dette. Dette er i dag ikke tilfellet i store deler av landet. Det finnes mange steder ikke den kompetanse og kapasitet som er nødvendig for å behandle skogsaker på en faglig betryggende måte innenfor akseptable tidsrammer. For å møte denne utfordringen vil arbeidsgruppa foreslå:

- Statens må ta ansvaret for at skogbruksetaten har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å ivareta de lovpålagte oppgavene.
- Næringen må selv ta ansvaret for veiledning.
- Enkelte tiltak som bygging av driftsveier, omklassifiseres fra søknadspliktige til meldepliktige, med svarfrist på 3 uker.
- Etablere ordning for at skogaktørene, etter innhentet fullmakt fra skogeier, kan sende inn fellessøknader som statstilskudd til skogkulturtiltak de gjennomfører, i stedet for søknader fra hver enkelt skogeier.
- Den offentlige skogforvaltning forutsettes evaluert og sikret i forbindelse med forestående kommunerevisjon.

Merknad fra Kjersti Kinderås. (Skognæringa Kyst og Skognæringa i Trøndelag)

Skogeierne har et større behov for kunnskap og veiledning enn tidligere, samtidig som både offentlig og privat veiledning er bygd ned. Kommunene ivaretar andre veiledningsoppgaver enn det private. Offentlig skogforvaltning trengs mest der skogbruket er ungt og lite modent. Skogoppgavene må beholdes på kommunenivå og synliggjøres i kommunereformen. Fylkesmannens kompetanse og kapasitet i skogbrukssaker bør styrkes. I kystskogbruket må veiledning skje gjennom private og offentlige aktører, supplert med nøytrale skogkoordinatorer.

Generell særmerknad

Merknad fra Kjersti Kinderås (Skognæringa Kyst og Skognæringa i Trøndelag).

Tidligere prosesser i Skognæringa Kyst og Skognæringa i Trøndelag tilsier at rapportens anbefalinger ikke er dekkende for skognæringa i hele landet. Det vil si at regionale forskjeller ikke er tilstrekkelig hensyntatt. I kystskogbrukets 10 fylker fra Vest-Agder til Finnmark) er det avgjørende at en får opp en velfungerende kommunal forvaltning, veiledningen suppleres med uavhengige skogkoordinatorer og eiendomsoverbyggende samarbeid stimuleres. Kystskogbrukets interesser vil komme fram gjennom det pågående arbeidet med rullering av Melding om kystskogbruket.